

KITARTÁS

A „KITARTÁS“ KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A „Kitartás“ egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452/902. szám alatt hagyta jóvá.

A szövetkezetek.

A közelmúlt időben sok szó esett pro és contra a szövetkezetekről.

A nagy pénzintézetek részben beszüntették, részben pedig annyira megnehezítették a közép- és a kis bankokkal való összeköttetést, hogy szinte válságtól lehetett tartani, pedig erre semmiféle elfogadható ok nem forogott, de ma sem forog fenn oly mértékben, hogy ez az általános hitelmegvonás indokolt volna.

Az igaz, hogy a nagy pénzintézeteknek készpénzkészletei most nagy mértékben le vannak kötve azáltal, hogy a külföldi pénzügyi politikai okokból nyomást gyakorol a mi pénzügyi piacunkra, amit országunk általános tökeszegénysége és külföldi hitelre szoruló kereskedelmünk nem igen képes hosszabb ideig kiállani; de ez a nagy pénzintézeteket csak annyiban érinti, hogy nem oly intenzíven foglalkozhatnak azokkal a pénzügyi műveletekkel, melyek eddig a nagy pénzbőség idejében a dus hasznot hozták, anélkül, hogy ezzel az általános jólét előmozdítása csak egy lépéssel is előre ment volna; ellenkezőleg, nemzetgazdasági szempontból teljesen improduktív munkát végeztek és nagyban hozzájárultak ezzel a munkájukkal minden egészséges vállalkozási kedv megbénításához. Köztudomásu dolog, hogy legvirágzóbb gyáraink és ipartelepeink részben vagy egészben a nagy pénzintézetek kezében vannak, azoktól függnék és minden hasonló működést nagy versenyképességük által fejlődésében meggátolnak mindaddig, míg az az ő befolyásuk alá nem kerül és az ő céljuk szolgálatába nem áll. Önálló gyárak és ipartelepek létesítésének épen a mi pénzintézeteink a legnagyobb kerékkötői, mert azokat semmiféle anyagi támogatásban nem részesítik, de még kezdeményezőkként sem jelennek meg

sehol. Közczélok, általános jólét előmozdítása, kulturális munkálkodás, ipar és kereskedelem fellendítése nagy pénzintézeteinknél nem alapszabályszerű program, hanem csak a mennél nagyobb haszon elérése. És éppen ez a legutolsó pont vezette a pénzintézeteket is a szövetkezetek fényes vagy szerény irodáiba. A szövetkezetnek kulturális jelentőségét elvitatni nem lehet, dacára a sok nagyképu kijelentéseknek, melyeket legutóbbi időben az ugynevezett banknagyságok világgá bocsátottak a szövetkezetek ellen.

Az igaz, hogy vannak szövetkezetek, melyek csak azért alakultak, hogy néhány ember tőkét jól kamatoztassa bennök és semmiféle speciális üzletkörrel nem bírnak, de hisz ezek találtak meg legelőször az utat azokhoz a bizonyos nagy pénzintézetekhez, melyek most lehangosabban kiabáltak a szövetkezetek ellen. És ma is zavartalan boldogságot élvez az a szövetkezet, amelyiknek igazgatóságában egy-egy banknagyság jövedelmező mellékfoglalkozást kapott.

Ugyanezen pénzintézetek nagygyá növeltek egy egész sereg olyan szövetkezetet, melynek semmi létjogosultsága nem volt, mert semmi más cél nem szolgált, mint azt, hogy az akkori pénzbőség idejében a nagy pénzintézeteknek feles pénzeit jól kamatoztassák.

A mostani politikai helyzet által teremtett pénzügyi válság egyszerre arra kényszerítette a nagy pénzintézeteket, hogy mennél nagyobb tartaléktöke álljon készpénzben rendelkezésükre. Be kellett tehát szüntetni azokat a jövedelmező apró hitelüzleteket, melyeket a szövetkezetekkel kötöttek. Tekintve azt, hogy a legtöbb így nevelt szövetkezetnek alapja kezdettől fogva elégtelen volt és a bőséges pénz idején sem gondoskodott arról, hogy megerősödjék, nem is gondolva a most bekövetkezett

esetőségre; a visszleszámitolás megvonása vagy csak korlátozása is végzetes következményekkel jár az ilyen pénzüzetekre.

Magától értetődik, hogy az eddig dédelgetett kedvenczek ellen valami okot kellett találni, a hitel megvonására. Amit eddig senki sem látott meg, ráfogták a szövetkezetekre, hogy uzsorát üznek, hogy nincs létezősultságok, drága pénzt adnak, tönkre teszik a kisembereket, munkást, iparost, hivatalnokot egyaránt. Hangosan kezdték követelni a szövetkezeti törvény revízióját és a szövetkezetek megrendszabályozását. Azt azonban bölcsen elhallgatták, hogy eddig ők üztek uzsorát a szövetkezetekkel, mert méregdrága pénzt adtak nekik.

Ez a nagy erkölcsi felháborodás azonban egyszerre elhallgatott, és a humanizmus szelid hangjain kezdtek szólani a szövetkezetekről. Meg kell őket menteni, nem szabad a kis embereket tönkre tenni.

A szövetkezetek ugyanis nem bírták fizetni a felmondott hitelt és ha a nagy pénzüzetek ragaszkodtak volna az előbb felkinált pénznek a visszafizetéséhez, akkor az összes kisebb pénzüzetek kénytelenek lettek volna a fizetéseket bészünetni. A felszámolás által pedig épen a hajszát indító pénzüzetek károsodtak volna. Ez az egyedüli oka annak, hogy ma azoknak, a kik előbb a szövetkezetek ellen voltak, az általuk felidézett hajszá által megrendült szövetkezetek mikénti fentartása okoz gondot.

Most már kezdjük a dolgot elülről. A szövetkezeteket szidták a nagy pénzüzetek, és azonnal rádupláztak az adósok is. Azok az adósok, a kik sok-sok szövetkezetnél vannak érdekelve és a kik után az a sok szövetkezet a bíróság útján is hiába érdeklődik.

A lapokban eddig egyetlen egy cikk sem jelent meg, mely csak elfogadható módon is megvilágítaná, bizonyítaná vagy megczáfolná a szövetkezetek elleni animozitást. Ez pedig maga már elég bizonyítéka annak, hogy eddig senki sem foglalkozott komolyan, szakértelemmel a szövetkezeti ügygyel. Szenzáció hajhászás, üzleti érdek, nagyhangu semmiségek azok, a mi a legtöbb lapban erről a dologról olvasható volt. Ha a szövetkezetek célát tévesztettek, akkor vissza kell terelni a helyes mederbe őket, ha nincs hivatásuk, akkor meg kell szüntetni mind.

Van egy szövetkezeti törvényünk, tervben elkészült a másik is. Jónak egyik sem jó. Nem jó pedig azért, mert a törvénytervezők egyike sem ismeri a szövetkezetek egyik faj-

táját sem a gyakorlatból. Daczára ennek a hiányos szövetkezeti törvénynek, a legtöbb szövetkezet mégis missiót teljesít azzal, hogy a kis emberek hitelét elősegíti és ezáltal sok produktív munka elvégzésére módot nyújt.

Hogy a szövetkezeti pénz drágább, mint az osztrák-magyar banké, azt legjobban azok a pénzüzetek magyarázhatnák meg, melyek a szövetkezeteknek visszleszámitást adnak. Megdrágítja továbbá a pénzt az a nagy kockázat, melyet a szövetkezetek viselni kénytelenek és a kezelés nehézsége, mely a sok apró tétel nyilvántartásából ered. Ezek olyan dolgok, melyeken változtatni nem lehet; de a mire legközelebb tüzetesebben ki fogunk terjeszkedni, valamint mindazon dolgokra, melyeket fentebb csak érintettünk.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Egyesületi tagjaink a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva, mint a kezei közt levő és a társaság által kiadott kötvényben részletezve van. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben annak módozatai szerint biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál ezen társasággal kötött szerződés értelmében és a társaság általános biztosítási feltételeinek keretében baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a) baleset folytán bekövetkező halál esetén 1000 illetve 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges állandó munkaképtelenség esetére a tag 1000, illetve 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt a szerkesztőségnek okvetlen bejelentendő.

3. A tag belépésétől kezdve úgy peres, mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyésze által a készkiadások megtérítése ellenében képviseltetik.

4. Az egyesület közlönye minden tagnak belépésétől kezdve díjtalanul megküldetik.

5. A tagok kellő biztosíték mellett a „Kitartás Takarékos és Hitelszövetkezet“-től kölcsönt vehetnek igénybe.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 9. sz. kimutatott segélyösszeg K 152,050—

Ujabb segélyek:

212. Beke Márton, Gömörpanyit, a tag halála után	1000 K.
2256. Krippel Lipót, Csepel, a tag halála után	500 »
5053. Sper György, Murányszabadi, a tag halála után	300 »

Balesetsegélyek:

Lapunk 9. sz. kimutatott segélyösszeg K 40,277.93

Tagjainkhoz. Felkérjük tagjainkat, hogy a biztosítási díjakat legkésőbb minden hó 10-ig annál is inkább fizessék be, mert a fizetések elmulasztásából eredő hátrányokért a vezetőség semmiféle felelősséget nem vállal. Az alapszabályok értelmében ugyanis mindazon tagok, akik 30 napig befizetéseket elmulasztják (alapsz. 12. §.), a tagok sorából törölendők és ez által minden igényüket a biztosítási összegre elvesztik.

Erre való hivatkozással tehát ismételten figyelmeztetjük tagjainkat, hogy a fizetéseiket saját érdekükben a legpontosabban teljesítsék.

Az igazgatóság.**Munkások ügye.**

Munkás tagtársaink anyagi jólétét hathatósan előmozdító rendeleteket adott ki a kereskedelmi miniszter. Hosszu évek sokszor hangoztatott kívánságai nyerik itt el a rég óhajtott teljesülést s jóleső érzés töltheti el mindenkinek keblét, ki a békés haladás barátja, mert ezek az intézkedések biztos alapjai egy áldásos, békés jövőnek. Alább közöljük ez intézkedéseket:

I.

Kossuth Ferencz keresk. m. kir. minister ur Ö Nagyméltóságának a m. kir. államvasutak évi fizetéssel bíró alkalmazottai illetményeinek rendezéséről a törvényhozás elé terjesztett törvényjavaslata indokolásából is kitűnik, hogy Ö Nagyméltósága állandó gondoskodásának tárgyát képezi az, hogy a munkásszemélyzet erkölcsi és anyagi helyzete soha nem szünetelő, folytonos és céltudatos tevékenységgel akként javíttassék és vitessék előbbre, hogy e személyzet körében a jólét, békesség és megelégedés az elérhető legnagyobb mértékben szintén meghonosíttassék.

E messzemenő atyai gondoskodásból kifolyólag Ö Nagyméltósága folyó évi június hó 6-án 45931. szám alatt kelt rendeletével újabban a következő kedvezmények életbeléptetését rendelte el a munkásszemélyzet érdekében:

Az állandó jellegű, nős, illetve családdal bíró egyezményes és szakmáymunkások betegség esetén teljes félévén át egész alapbérükben, a napibér vagy

napszámában dolgozó állandó jellegű nős, illetve családdal bíró egyéb munkások és alkalmazottak pedig — betegség esetén — ugyancsak fél éven át napibérük vagy napszámuk 60%-ában részesítendők.

Hasonló javadalmazásban részesítendők a fegyvergyakorlat tartama alatt az időszakos fegyvergyakorlatra bevonuló munkások is.

Azok a munkások, akik katonai szolgálatukat közvetlenül megelőzőleg a magyar királyi államvasutaknál már legalább egy éven át megszakítás nélkül is kifogástalanul szolgáltak, ha tényleges katonai szolgálatuk letelte után 30 napon belül folytatólagos szolgálatra jelentkeznek, a szolgálatba újból azonnal és feltétlenül visszaveendők.

Uj felvételeknél, egyenlő minősítés mellett, az alkalmazott állandó munkások gyermekei mindenkor előnyben részesítendők.

Kirendelések vagy más állomáshelyeken való helyettesítések alkalmával a munkás rendes keresetében meg nem rövidíthető, sőt ilyen esetekben a munkás rendes beosztásában elért keresetén felül még esetleg kész kiadásaiért is kárpótolandó.

Hasonló eljárás követendő a helyettesítésre kirendelt műhely-gyakornokokkal szemben is.

Délben általában minden munkás részére másfél óras ebéddió adandó.

A legalább is egy éven át megszakítás nélkül szolgálatban levő összes munkásoknak tüzelő és világító anyagok részletfizetésre is kiszolgáltatandók.

Az állandó jellegű (3 év óta szolgáló) munkásoknak, illetve azok családtagjainak mindama szabad-, illetve személyzeti jegyek, valamint bevásárlási igazolványok biztosíttatnak, aminőket az évi fizetéssel bíró, rendszeresített állást betöltő alkalmazottak kapnak.

A betegsegélyző-pénztár közgyűlési tagjainak megválasztása titkos szavazat útján fog történni.

A műhelyi és más egyezményben dolgozó munkásoknak kifejezetten biztosítatik az a joguk, hogy az egyezményi árak helyes alkalmazását illetőleg, a munkautalványok kiadásakor, közvetlen szolgálati főnökségüknél felszólalhassanak és illetve a főnök határozata ellen az üzletvezetőségnek vagy az igazgatóságnál panaszszal élhessenek.

A vasutüzemi balesetek folytán megsérült vagy elhalt alkalmazottak, illetve ezek családtagjai azonnal segélyben részesülnek.

E rendelet kihirdetése napjával lép életbe.

Mindezeket felül tervbe vette kereskedelemügyi minister ur Ö Nagyméltósága az egészségügyi szolgálat folyamatban lévő újjászervezése keretében az alkalmazottak és családtagjaik egészségügyi kiváló gondozását.

Minister ur Ö Nagyméltóságának föntebbiekben közölt intézkedéseiből munkás alkalmazottaink azt a megnyugtató tudatot meríthetik, hogy Ö Nagyméltóságának jóindulata a vasutint. összes alkalmazottaira egyaránt kiterjed és kétségtelen, hogy a magyar királyi államvasutak munkás személyzete az ország összes többi munkásaival szemben már is kiváltságosan előnyös helyzetbe jutott.

II.

A munkások részére megszabott tüzelőanyag-mennyiség évenként 4 m³ fa és 12 q szén.

A levonás legfeljebb hat egyenlő havi részletre engedélyezhető.

A legalább három év óta megszakítás nélkül szolgálatban levő munkások hozzátartozói, vagyis a házassági közösségben élő feleség és családi kötelekben, szülői ellátás alatt levő még keresetnélküli gyermekek *évenként két szabadjegyet* és e szabadjegyeken felül az eddigi féláru menetdíjkezdmény helyett, esetről-esetre *személyzeti jeggyel való utazásra jogosító igazolványt kapnak* éppen úgy, mint az évi fizetéssel bíró, rendszeresített állásokat betöltő alkalmazottak hozzátartozói.

A jelzett kedvezményeken kívül a munkások közül azok, kik nősek, vagy nőtlenek ugyan, de igazolják, hogy saját háztartást vezetnek, *élelmeb-
váltási igazolványt is kapnak.*

III.

A szolgálat fokozott érdeke megkívánja, hogy a munkaadó és a munkás egymást mentől jobban megismerhesse és egymás kölcsönös intencióit mentől behatóbban átérzehesse.

E jelentős törekvéseket a munkaadó és a munkás között létesítendő állandó és közvetlen összeköttetés útján véljük elérhetőnek. Ennek az összeköttetésnek fontos czélzata egyrészt az, hogy a munkaadó közvetlenül szerezhessen tudomást a munkások összességét érintő általános érdekű ügyekről, kérdésekről és méltányos óhajokról; másrészt pedig, hogy a munkások összességének alkalom adassék, mikép az őket közlő érintő ügyekben nyíltan, őszintén és teljes bizalommal közvetlenül fordulhassanak felsőbbsegeikhez.

Ez a közvetlen érintkezés a munkások összessége által szabadon választandó »*munkásbizottságok*« útján jöhet létre legczélyszerűbben.

A munkásbizottságok feladata:

a) Az olyan javaslatokat, kívánalmakat és panaszokat, melyek a saját műhelyükben levő munkásokra általánosságban vonatkoznak, a bizottsági üléseken tárgyalják;

b) a munkaviszonyokra vonatkozó egyéb kérdésekben, főként a balesetek elhárítását célzó be-
rendezések és óvórendszabályok tekintetében, továbbá az olyan intézményekre vonatkozólag, melyek a munkások és hozzátartozóik jóllétére létesítettek, vagy jövőben létesítendők volnának, az igazgatóságtól nyert felhívás folytán véleményt mondanak;

c) a munkások közt előforduló vitás kérdéseket kiegyenlíteni megkísérik olyan esetekben, midőn az illető munkások mindkét részről a bizottsághoz fordulnak ügyük elintézése végett.

A munkásbizottságok tárgyalásaiból ki vannak zárva a felsőbb hatóság, közvetlen főnökség s az egyes tisztviselők eljárása elleni felszólalások, s általában minden olyan javaslatok, kívánalmak és panaszok, amelyek egyes alkalmazottak (munkások stb.) ügyeire vonatkoznak, kivéve ez utóbbi tilalom alól a c) pontban felsorolt eseteket.

A bizottsági tagok egy év tartamára választatnak meg oly módon, hogy a következő évben ugyanazok az egyének meg nem választhatók.

Az újra megválasztás a megbízatás lejáratától számított három év lejártá után történhetik csak.

Az egyes csoportok által választandó bizottsági rendes és póttagok száma:

Északi főműhely, Budapest és Istvántelki főműhely, Palota-Ujfalu 15; Debreczen, Miskolcz,

Szolnok, Zágráb és Temesvár 12; Kolozsvár, Sátor-
aljaihely, Szombathely, Szeged, Pécs, Piski 9;
Kaposvár és Zólyom 5; Almühelyek: (keleti p. u.
kocsiműhely, Budapest, Érsekújvár, Brassó, Bród,
Nagybecskerek, Nagyvárad, Szabadka, Pozsony r.
p. u.) 3; Fiókműhelyek: (ha 30-nál több munkásuk
van) 3.

A munkásbizottságokat minden önálló műhely, alműhely és a 30-nál több munkással bíró fiókműhely, a jelen rendelet közzétételétől számított 2 hónap alatt alakítja meg és ennek megtörténtét az igazgatóság Em. szakosztályának bejelenti.

A megállapított időért az egyes munkások úgy díjaztatnak, mintha a műhely területén való helyettesítésre rendeltettek volna.

A *munkás napi szolgálati ideje* általánosságban 12 órában állapítatik meg, de ebből a reggelizésre félóra és az ebédelésre másfél óra szabadon hagyandó.

Ha a szolgálat érdeke megkívánja, a munkás a rendes szolgálati időn túlmenő, de legfeljebb 24 óráig terjedhető munkára is kötelezhető.

Ha a munkás, a szolgálati tevékenység helyének területén, a rendes munkaidőt meghaladó tulidőben is dolgozik: a tulórák alatt teljesített munkákért *külön díjazásban* részesítendő.

A tulórák számításánál a betöltött félóra egész órának vétetik, ellenben a félórán aluli idő számításán kívül hagyandó.

A munkás minden nappali tulidőben végzett teljesítményért óránként a rendes napi munkaidő egytizedrészét igényelheti tulidő czimén.

Az esti 9 órától reggeli 5 óráig terjedő *éjjeli időbe* eső tulórák 25%-kal felemelve számítandók.

Ha a munkás a szolgálati tevékenység helyének területén olyan munkát teljesít, mely felváltott személyzettel végeztetik: az éjjeli 12 órai szolgálati idő 1.4 munkanapnak számítandó.

A munkásnak — a pályafentartási munkások kivételével — a szolgálati tevékenység helyének (honállomás) területén kívül eső munkára vagy szolgálatra való *kiküldetése* esetén, a kiküldetés tartamára, bérén felül *még két korona napidíjra* van igénye.

Ha azonban a munkás a kiküldetés helyén *lakótanyában* hálhat, akkor csak 1 K 50 fillér napidíjat számíthat.

Ha a munkást olyan szolgálattételre rendelik ki, mely a Szolgálati és illetmény szabályzat szerint kilométer- és órapénz-díjazással van egybekötve, akkor a munkás, napibérének változatlan meghagyása mellett, a vonatkísérő, illetve a vontatási személyzet részére megállapított esetleges illetményeket (*kilométerpénz, órapénz, lakótanyai pótdíj*) igényelheti. Ebben az esetben a munkást megillető 2 korona napidíj csak a szolgálati és illetmény szabályzat 111. §-ában meghatározott esetekben számítható fel.

A vonatkísérő vagy vontatási szolgálattételről visszatérő munkás *pihenő ideje nem csorbítható.*

Ha tehát ez a pihenőidő a munkás rendes szolgálati idejére esik, az erre az időre eső napibér, napszám, alapbér, illetve biztosított napibér az illető részére változatlanul kiutalandó.

Ha valamelyik munkás egy *másik munkakörbe* rendeltetik ki szolgálattételre, akkor a munkás a kirendelés tartama alatt az illető munkakör részére megállapított kezdő napibérrel díjazandó, azonban

ez a napibér korábbi rendes kereseténél kisebb nem lehet.

A pályafentartási munkásnak, a pályafentartáshoz tartozó bármely munkára vagy szolgálatra és bármely helyre való kirendelése esetén, rendszerint csak megállapított napibérére van igénye.

Ha azonban e munkás szolgálatának tartama a rendes szolgálati időt meghaladja a napi munkaidő $\frac{1}{10}$ részének megfelelő bért, ha pedig munkája az éjjeli időre esik, az éjjeli időbe eső túlórák $\frac{1}{4}$ -el felelmeve számítandók.

A pályafentartási munkások, kiknek foglalkoztatása nincsen meghatározott helyhez kötve, hanem egész vonalszakaszra, vagy egész vonalszakaszokra terjed, ha olyan távoleső vonalrészre rendeltetnek ki munkába vagy szolgálattételre, ahonnan meghálás végett arra a vonalszakaszra, melyen rendszeresen dolgoznak, vissza nem térhetnek: napidij helyett, rendes napibérükön felül, a napibér 20%-ával egyenlő meghálási pótdíjat kapnak, mely azonban a munkaidő aránylagos felelmevével számolandó el.

Ha a pályafentartási munkás ennél a szolgálatnál rendszeresített állást betöltő alkalmazottat helyettesít, illetőleg felvált, akkor munkaideje a helyettesítés, illetőleg a felváltás egész tartamára, tehát az ezen időtartam alatt élvezett pihenőidőt is beszámítva, naptári naponként (24 óra), 25%-kal felelmeve számítandó. Ilyen esetekben túlóradíj nem jár.

Amennyiben azonban a munkás helyettesítés, illetőleg felváltás céljából olyan vonalra rendeltetnek ki, ahonnan éjjelezésre, meghálásra vagy pihenőre vissza nem térhet: akkor neki a megállapított meghálási pótdíjhoz is igénye van.

A munkavezetőknek és kézműveseknek helyettesítésekre való kirendelése a lehetőséghez képest mellőzendő.

Az állomási, raktári, vontatási és szertári munkások honállomásukon rendszerint csak megállapított napibérüket igényelhetik. Ha azonban munkájuk, illetve szolgálatuk tartama a rendes szolgálati időt meghaladja, vagy ha munkájuk éjjeli időre esik, akkor nekik külön díjazásra van igényük.

Ha ezek a munkások felváltott személyzettel munkát, illetve szolgálatot teljesítenek, nekik is a megállapított javadalmazáshoz van igényük. (Éjjeli 12 órás szolgálati idő 1-4 munkanapnak számítandó.)

Ha ezek a munkások olyan munkára vagy helyettesítésre küldetnek ki, mely a honállomástól való távollétet igényel, az illetőknek 2 K., illetve 1 K. napidíjra van igényük.

(Vége köv.)

A himlőoltásról.

Most, hogy a szomszédos Ausztriában, de különösen Bécsben erős himlőjárvány dühög, nem lesz érdektelen megemlékeznünk a himlőoltásról és annak felfedezőjéről, Edward Jenner angol orvosról. Az emberiségnek himlő elleni védekezése a legrégebb időkbe nyulik vissza. Már a kínaiaknál megtaláljuk a védekezésnek első nyomait, kik gyermekeiket enyhébb lefolyású himlős betegek ruhába öltöztették, avagy orrukba ilyen betegektől származó himlőpörköket tettek, hogy ily módon előreláthatólag enyhébb lefolyású himlőben megbetegedve, azután

mentesek legyenek a bajtól. Indiában a braminok úgy végezték e mentesítéseket hogy az al- vagy felkaron előzetes erős dörzsölés után nagyobb számú bemetszést tettek, melyeket az előző évekből származott himlős betegek hólyagjaiból vett anyaggal átitatott és Ganges-vízzel megnedvesített gyapottal befödtek két-három órára. Azután megvárták, míg vagy a gyapot magától le nem esik, vagy pedig a hólyagokat felszurták és kinyomták. A későbbi időkben különösen Konstantinápoly lakosai között volt igen elterjedt szokás enyhe lefolyású himlős betegek hólyagtartalmával való fertőzés. Hosszabb ideig azonban csak egyesek tudtak az ilyen védekezésről. Nagyobb elterjedést csak 1718 után nyert. Amikor Anglia konstantinápolyi nagykövete, Wortley Montagne az eljárás sikeréről és hasznáról meggyőződve, két gyermekét beoltotta. Nemsokára az angol király parancsára hat halálra ítélt is megpróbálták a beoltást, majd néhány londoni árvaházbeli gyermekben. Ezután I. György angol király a saját gyermekeit is alávetette az oltásnak s ekkor már a nép minden rétegében is feltámadt a bizalom s mind többen és többen hagyták magukat beoltatni. Az 1758-adik esztendőben egyedül Angliában körülbelül 200.000 ilyen oltást végeztek, ami nagyon tekintélyes szám, ha tekintetbe vesszük, hogy nagyon sokan — főleg a papok vallási szempontból — erősen izgattak az eljárás ellen. De nemcsak Angliában, hanem Európa többi országaiban is tért kezdett hódítani az emberi himlővel való mesterséges fertőzés. Mindazáltal a himlő ellen való védekezésnek ez a formája nem maradhatott fenn sokáig. A mesterségesen előidézett himlő ugyanis nem folyt le mindig a legenyhébben. Sőt halálesetek is fordultak elő. De sőt ily módon újabb és újabb himlőjárványok idéztettek elő. Megindult tehát a törekvés olyan eljárás fölfedezésére, amelyik minden veszedelem nélkül volna használható. A kísérletek hosszú időn keresztül folytak, míg végre Jenner Edwardnak sikerült a himlőoltás mai alapját megvetni. Jenner előtt Plett Péter holsteini iskola-mester tehénhimlőoltásai voltak sikeresek. Plett, ki tanító volt Schönwaide-ban, a hallomás útján szerzett értesülései alapján, midőn 1791-ben tehénhimlő-járvány dühögött községében, tanítványainak kezeit tehénhimlő-hólyagok gennyével dörzsölte be. Ez azonban nem vezetett eredményre. Ezután három tanítványát oltotta be oly módon, hogy késével, a kézhatón a mutató és hüvelykujj között bevágásokat tett és ezeket kente be tehénhimlő hólyagtartalmával. Ennek hatása a három évvel később fellépett himlő-járványnál mutatkozott, mikor a többi gyermek megkapta a himlőt, míg a három beoltott nem. Közbejött akadályok azonban megakasztották Plettet további munkálkodásában.

Edward Jenner, ki 1749-ben született Anglia Berkeley nevű községében még fiatal sebész korában egy parasztasszonytól hallotta, hogy azt a súlyos himlőjárványok mintegy elkerülik, mivel a tehénfejéstől valami bőrkiütést kapott. Jenner 1770-ben John Hinler mellé a Szent György-kórházba került sebésznek s már itt kezdett foglalkozni a tehénhimlő sajátjaival. Két évig volt Jenner Londonban, majd visszatért szülőfalujába, hogy ott orvosi praxist kezdjen. Nevét a környéken hamar megismerték. A tehénhimlő tanulmányozását azonban nem hanyagolta el s adatot adat után gyűjtve 1788-ban azon meggyőződésre jutott, hogy a friss állapotban levő

tehénhimlő képes megvédeni az embert a valódi himlő ellen. Mindazonáltal eme meggyőződését gyakorlatilag csak 1796-ban merete megpróbálni. Ekkor egy James Phippo nevű gyermeket beoltott azon tehénhimlőhólyag anyagával, amelyik Sarah Nelmes fejőleány kezén fejlődött. Ez első beoltottját Jenner később gazdagon megajándékozta. A beoltott gyermek karján két félhosszuságu, csak a felhámon áthatoló metszést tett és ebbe kente a leány kezén levő tehénhimlő hólyagtartalmát. A hetedik napon a gyermek hónalja fáj, a kilencedik napon csekély foku fázásérzetről és fejfájásról panaszkodott a gyermek és étvágyát veszítette. Másnapra azonban e jelenségek már megszűntek. Ezalatt az oltás helyén kifejlődtek, a tehénhimlőhólyagok. Már most, hogy meggyőződjék, vajjon ez az oltás a gyermeket csakugyan megvédi-e a himlő ellen, nemsokára friss emberi himlőhólyag tartalmával oltotta és a gyermek nem kapott himlőt. Kísérleteit mind gyakrabban ismételte Jenner, majd 1797 elején ez egybefoglalt kísérletek adatait elküldte Londonba a »Royal Society«-be közlés végett. Ez a tudós társaság azonban azon megjegyzés kíséretében küldte vissza azokat, hogy ez értekezésével előző munkálkodásával szerzett jó hírnevét ne tegye kockára. Jennert azonban e kudarc sem keserítette el és a következő évben értekezését saját költségén adta ki. E híressé vált könyvnek egyik példányát Jenner elküldötte volt Blumenbach pesti orvosnak is. E példányt jelenleg a budapesti orvoskari egyetem könyvtárában őrzik. Rendkívüli áldásos és fontos szolgálatot teljesített ezután a védhimlőoltás terén Jenner, mint az általa alapított »Royal Jennerian Society«, mely ingyenes oltással, oltóanyag termelésével, az oltást magyarázó népszerű füzetecskék terjesztésével valóban nagy eredményeket ért el. Az angol parlament is honorálni akarta Jenner nagy érdemeit, 1807-ben 20.000 font sterlinget, szavazott meg neki. London városa pedig diszpolgárává választotta. Jennert azonban a nagy jutalmak nem változtatták meg és megmaradt továbbra is szerény falusi orvosnak, míg 1823-ban gutaütésben 74 éves korában el nem halt. Jenner — mint a nagy felfedező legközelebbje — sem kerülhette a megtámadtatásokat. S e nemesen érző egyszerű ember kevéssel halála előtt támadóiról így nyilatkozott: »Nem lep meg, hogy az emberek nem hálásak irányomban; csak azt csudálom, hogy nem hálásak Istennek azon jótéteményeért, hogy engem eszközévé választott.«

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Miért „élnek nagy lábon“. A párisi tudományos akadémiához egy kíváncsi boulevardier kérdést intézett, hogy miért és mióta használják ezt a kifejezést: »nagy lábon élni?« A francia tudományos akadémia nem tartotta méltóságán alulinak azt, hogy a felvetett kérdést tanulmánya tárgyává tegye és rövid idő múlva meg is felelt a kérdezőnek: Ez a kifejezés egy divathóbort nyomán keletkezett. A divat bolondságai a középkorban is csak úgy hódítottak, mint manapság. Plantagenet Gottfried, anjoui gróf, korának egyik legszellemesebb és legszebb férfja volt. Megtörtént vele, hogy lábának nagyujjain daganat képződött, melyet sehogy sem lehetett eltávolítani.

A formás lábaira hiu gróf ekkor oly lábbelit csináltatott, amelynek orra fölfelé hajlott és a rendesenél jóval nagyobb volt. Az általa kezdeményezett új divatot csakhamar az egész elegáns világ felkapta, később a polgárság is utánozni kezdte az előkelőbbek példáját. Ez a hóbort végre annyira ment, hogy idővel szabályozni kellett a hajlott orru lábbelik viselhetését és kimondták, hogy a polgárember cipőjének az orra legfeljebb hat czoll hosszú lehet, míg a nemeseké két lábnyi is. Annyira bele voltak bolondulva az emberek a hajlott cipő-orrokba, hogy egyes társadalmi rétegeket arról lehetett felismerni, hogy minő hosszú cipőket viselnek. A papok végre a szószekről keltek ki e divathóbort ellen, de mindhiába. A gazdagok és előkelők továbbra is óriási cipőket viseltek és innen keletkezett az a mondás, hogy: nagy lábon él, vagyis nagy lábbelit hord, tehát tehető, rangos ember.

Patriarchális család. A svájci Semsale községben élt egy család, amely szinte a bibliai patriarchalizmus elvei szerint rendezte be magának az életet. A család tizenegy testvérből áll, összesen negyven gyermekkel. Mindnyájan egy egyemeletes házban laknak. A kommandót egy öreg nagybácsi viszi, a ki a pénzt kezeli és a számadásokat vezeti. A család igen jómódu, van földjük, több száz marhájuk. A testvérek és a sógornók között soha sincs viszály, a lehető legnagyobb egyetértés lakozik ebben a házban. A család közös pékműhelyt tart fenn, közös vágókamrát és közös mosóépületet rendezett be. Télen a gyermekeket szánokon a közeli falu iskolájába viszik, az ebédet pedig minden délben odaszállítják, a gyerekek aztán egy közös helyiségben vigan fogyasztják el az ennilalót.

Zsebtolvaj majom. A francia főváros rendőrségének vizsgálati fogságába került egy majom. A majom zsebtolvajlásért került erre a szomorú helyre, züllött csirkefogók közé, akiknek társasága bizonyára még tovább lóditja a bün lejtőjén a szerencsétlen majmot. A furcsa majom Ailmis nevű csirkefogónál áll a szolgálatban és tulajdonképpen ez a megrögzött gonosztevő vitte rossz utra a majmot. Ailmis-szel már régen meggyült a baja a rendőrségnek. Zabolátlan természetű fiu volt, gyujtogatott, rabolt és mert sehogyan sem boldogult vele, azért mikor katonasorba jutott, büntetésül a gyarmati csapatokhoz osztották be, amelynek tagjai megannyi szemen-szedett bünös előéletű ember. Ailmis az Afrikában való csatangolása alatt szerezte a majmot és amikor szabadult, magával hozta Párisba az állatot. És itt kezdődött a rontás. Már az afrikai hadsereg is rossz társaság volt a kis maki számára, de még züllesztőben hatott az Ailmis-szel való bizalmas együttlét. A volt katona zsebtolvajlásra tanította ki a majmát és mi tagadás, az állatnak nagy fogékony-sága volt az új mesterség iránt. Órákat, lánczokat, pénztárczákat a káprázatos ügyességgel huzott ki, mignem most rajtavesztett. Elfogták és bekisérték a dutyiba, szégyenére fájának, amelynek egyik-másik tagja ült ugyan már, de nem börtönben, hanem legfőlebb állatkertben, amely kettő között tudvalevőleg az a különbség, hogy állatkertben még csak láthatja valahogyan a majom Carusot, börtönből azonban soha. Van még ezenkívül is nagy különbség: az állatkertbe azért kerül a majom, hogy az emberek okuljanak rajta, a börtönbe kerülő majom azonban maga tanul, még pedig azoktól, akik a fog-

ságban társai és amikor kikerül, akkor valószínűleg már annyira elromlott, hogy nem bír vele senki. Ennek a maki majomnak zsebtolvajlasi esetéből csak egyetlen következtetés folyik — az, hogy a majmok szellemi élete ugylátszik örvendetesen fejlődik, a majom tagadhatatlanul közeledik a hozzá legközelebb álló állat-típushoz — az emberhez.

Szellemesség a fehér asztalnál. Nagy embereknek megvan az a szokásuk, hogy mint vendégek éppen nem szívesen pazarolják szellemi kincseiket a fehér asztal mellett. Kivált akkor nem, ha megérzik, hogy főleg mások szórakoztatására és dísznek hívták meg őket. A híres drámaíró, Maurice Donnayt pályája kezdetén Párisban nagyon fölkarolták. Egyik estélyről a másikba, egyik díszebédéről a másik lakomára czipelték, de mindenütt igen csendesesen viselkedett és alig szólt néhány szót. A házigazdák rendszeren rossz néven vették a nagy író szűkszavuságát és lassankint mindenki nem társaságba valónak kezdte tekinteni Donnayt. Egyre ritkábban hívták meg. Donnay csak ezt akarta, és maga örült legjobban, hogy békét hagynak neki. Lafontaine, akinek meséit még ma is szívesen olvassák Franciaországban, társaságban szintén szűkszavú volt. Aranyért sem lehetett belőle egy bővebb mondatot kipréselni. Megtörtént, hogy egy dúsgazdag bankár Lafontaine tiszteletére nagy ebédet adott. A dessert felé egyszerre látták, amint Lafontaine körültekint és lassan fölemelkedik a székéről. Mindenki örvendő izgalommal fordult a nagy költő felé. »Csend, csitt, beszélni akar!« hallatszott minden oldalról. Lafontaine valóban meg is szólalt: »Egy kis sajtot kérnék!« mondta és azzal nyugodtan leült.

Tengeri kigyók. A tengeri regék érdekes alakjának, az évről-évre újból jelentkező tengeri kigyónak megjelenését ezáltal korábban jelzik, mint az előző években. Pedig most a politikai élet változatai szerte a világon mindenütt annyi újságtémát nyújtanak, hogy épenséggel nem mondhatják, hogy talán a lapok anyaghiánya hívta volna újból felszínre a rejtélyes létezésű regeállat újabb megjelenésének hírét. Egy londoni távirat ugyanis azt jelenti, hogy a Cunard-társaság »Tampania« nevű személyszállító hajóján Newyorkból most vasárnap Liverpoolba érkezett angol tisztek beszélnek, hogy pénteken reggel az irországi partok közelében láttak egy olyan hatalmas, eddig még ismeretlen tengeri állatot, mely megfelne a mesék tengeri kigyójának. A csoda-állat a hajótól alig 100 lábnyira emelkedett ki a habokból s az egyik tisztt, aki ügyes rajzoló, az állat látható részeit gyorsan le is rajzolta. A tengeri kigyó felső teste, mely a Pythonkigyó testéhez hasonlít, mintegy 8 lábnyi magasságban mutatkozott merev függőleges helyzetben. Az állat feje a macskafajhoz hasonlít, farka szintén a víz fölött volt látható, még pedig 6 lábnyi hosszúságban. A két látható testrész körülbelül 30 láb távolságra volt egymástól, mért is a tisztek az állat hosszát mintegy 40—45 angol lábba (12—15 méterre) becsülik. A tengeri szörny két izben mutatkozott a víz felszínén, aztán nyomtalanul eltűnt.

A ki fogadásból megállítja az expressz-vonatot. Alkibiades óta nem vetemedett hóbortos ifju akkora vakmerőségre, mint a napokban Páris közelében egy Blancheron nevű tizenhat esztendő s uhancz. Mikor délutáni 2 óra 45 perczkor a bretagnei expressz-vonat a Boulevard Lefèvre fölött készült átrohanni, egy fiatalembert pillantott meg a vasuti

őr a sinek között. Rákiáltott, hogy meneküljön. De a legény hetykén visszavágott:

— Sohse fáradjon. bácsi, fogadtam, hogy megállítom ezt a vonatot. És inkább elgázoltatom magamat, de a fogadást el nem veszítem.

A helyzet rendkívül veszedelmes volt, mert a vonat néhány száz méternyire járt csak már Blancherontól. Erre való tekintettel az őr előbb megállította a vonatot, azután fülönfogta a vakmerő legényt. A siheder Blancheront nyomban hűsre vitték, a hol néhány perczcel utóbb megjelent a vakmerő fogadás becsületes vesztese is. Egy zacskó dohányt hozott barátjának: az elvesztett fogadás árát. Valószínű, hogy ezt az urat is megbüntetik.

Milliomos és cselédleány. Corbin washingtoni milliomos feleségül vette a cselédjét, aki ily módon anyósa lesz egy angol lordnak, az oxfordi grófnak. Corbin már egyszer nős volt és ebből a házasságból származó leányát vette feleségül az oxfordi gróf. Mostani felesége Svédországban született, leányneve Larson Anna és szülei szegény parasztok voltak. Mint fiatal leányka vándorolt ki az Egyesült-Államokba s ott több helyen mint cseléd szolgált. Így került Corbin milliomos házába is, akinek első felesége annyira megkedvelte a leányt, hogy kitaníttatta. Ettől kezdve a milliomosné uti kísérlője lett s mikor ez meghalt, a milliomos feleségül vette. A hölgy jelenleg harminczöt éves és igen szép. A férfi hetvenen is tul van és igen csunya. Az új Mrs. Corbin kijelentette, hogy nagy vagyonából sokat fog fordítani svéd leányok segítségére.

Japán fürdőzés. Kurarsum az a hely, hol a japánok idegeiket kipihentetik. Ez a kies fürdőhely zsufozásig megtelik japán előkelőségekkel, akik vigan lubickolnak a fürdőhely forró vizében. Mert a japán a forró fürdőt szereti. Meg se kotytyan neki a mi átlagos hőfokunk. Javarészt 40—50 C. fokos vízben szeret fürödni. Ebbe beleül nyakig, de úgy, hogy a karját kilógatja az üregből, amelybe a vizet beleengedik. Némelyik ily üregben a víz hőfoka az 52 C. fokot is eléri. A japán fürdőben a fürdés is máskép történik, mint nálunk. Csoportosan cselekszik ezt Nipon urhölgyei és férfiai. Gyapjunadrágba bujva, katonasorba állva várják, míg megszólal a felügyelő kürtje s erre szépen belelépdelnek a vízbe. Megezik, hogy a szörnyen forró vízben el-elájul egy-két japán, akkor kirántják az üregből és folytatják a többiek e kellemes hűsölést. Hogy azonban a vízben ne pusztuljon valaki csupa feledékenységből, evégből minden perczben kürtöl a felügyelő s erre minden fürdővendég ordítani köteles. Aki nem ordit arról tudják, hogy nincs eszméletén. Azt kirántják a vízből.

A legdrágább részvény. Azt hinné az ember, hogy Amerikában vannak az igazán drága részvények. Nem így van, mert Angliában van egy millió forintos részvény is. Londonban ugyanis a napokban a »New River Cimpay« nevű vízvezeteki társulat egy részvényét adták el nyilvános árverésen, nem kevesebb mint 95.100 font sterlingért (1,140.000 forint). A nevezett társulat több száz év előtt alakult, amikor is Stuart Jakab király a vállalatnak átengedett terület fejében 36 darab elsőbbségi részvényt kapott. E részvényeket fia, a szerencsétlen végett ért I. Károly eladta 500 font évjáradékért, mely évjáradékot a részvények mai birtokosai jelenleg is fizetik az uralkodó angol királynak.

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyereség-
részesedés.

„Dordrecht“

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utcza 3.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.